

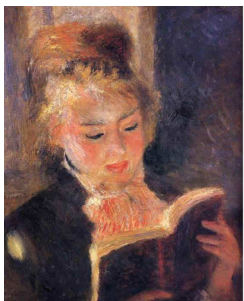
**ÎN LOC DE INTRODUCERE.
IMAGINI ALE CĂRȚII ȘI LECTURII**

Alina Pamfil

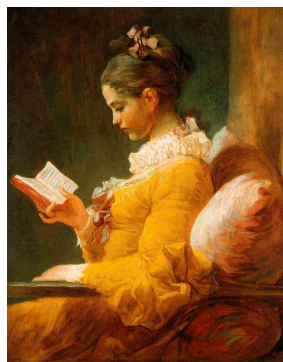
Fete concrete ale lecturii...

Jean Baptiste Camille Corot
(1796 – 1875)
Cititoarea

Auguste Renoir
1841 - 1919
Cititoarea

Jean-Honoré Fragonard
(1732 -1806)
Cititoarea

cititoarea lui Corot, eleganța ei relaxată și cartea în lumina ritmată de arbori și pași; cititoarea lui Renoir, fața ei îmbujorată și cartea ținută aproape, în clar; cititoarea lui Fragonard, cumiștenia ei frumoasă și cartea citită cu grație, între perne;

cititoarea profesionistă și lectura practică în fața celor pentru care cartea a devenit greu-sau inaccesibilă (Raymond Jean, *Cititoarea*), cititorul elev și lectura oferită în bucătărie, ca plată a orelor de iubire (Bernhard Schlink, *Cititorul*); non-cititorul, cel care s-a dezvățat de lectură și a transformat cartea în materia primă a plasticii sale (Italo Calvino, *Într-o noapte de iarnă un călător*);

Prâslea citind, noaptea, așezat lângă pomul cu mere de aur (*Prâslea cel voinic ...*) și lectura lui Antonio Jose Bolivar, în picioare, la masa înaltă pentru a evita durerile de spate (Luis Sepúlveda, *Bătrânul care citea romane de dragoste*); Trăsnea citind, în frig, pe câmp, “tolăgit pe-un hat” (Ion Creangă, *Amintiri...*) și lectura lui Bastian, în podul școlii, așezat printre animalele împăiate (Michael Ende, *Povestea fără de sfârșit*),

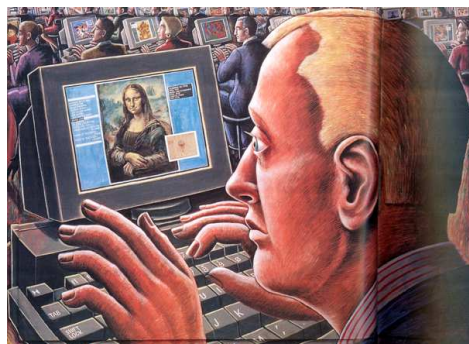
cititul Cititorului – la serviciu, în pat sau în bibliotecă (Italo Calvino, *Dacă într-o noapte de iarnă, un călător*) și lectura lui Dan, începută în chilie și sfârșită pe un nor (Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis*);

cititul ca aplecare pe întinderea orizontală și uniformă a paginii și cititul ca alunecare pe suprafața verticală și heteroclită a ecranului de calculator (Michel Serre, *Variations sur le corps*)...

... ale paginii și cărții

Leopold Batut
(1856-1902)
Femeie tânără cu carte

P. J. Crook
1945-
Leonardo

Alfred Georges Regner
(1902-1987)
Îngerul purtător al Cărții

manuscrisul cu pagini groase și semn de mătase (Leopold Batut, *Femeie tânără cu carte*) și pagina digitală și dialogică despre Leonardo (P. J. Crook, *Leonardo*);

„manuscrisul de zodii”, cu buchii „scrise ciudat, cu cerneală roșie ca sângele, caractere slave de o evlavioasă, gheboasă, fantastică arătare” (Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis*) și cartea interzisă, cu pagini otrăvite (Umberto Eco, *Numele trandafirului*); „vechea și pătata carte de bucate, cu desene sofisticate în tuș negru” (Simona Popescu, *Exuvii*) și cartea acoperită de nisip a lui Sandu (Anton Holban, *Ioana*);

Cărțile scrise de oameni - suport, substanță și blestem al lumii noastre (Ion Groșan, *Insula*) și industria lor prolifică și, nu o dată, veroasă (Gabriel Penac, *Micuța vânzătoare de proză*);

Cartea Cărților, „legată în coperte de lemn, putregăite”, atinsă numai de copilul inocent și surdomut (Olga Tokarczuk, *Călătoria oamenilor Cărții*) sau Cartea ocrotită de Îngerul Purtător al Cărții...

Ipostazieri atitudinale și spirituale ale lecturii

Jean Baptiste Camille Corot
(1796 – 1875)
Cititoarea

Pierre Poillet
Femeie tânără citind

Katherine Bédard
(1975 -)
Cititoare

Robert Delaunay
(1885 – 1941)
Cititoarea

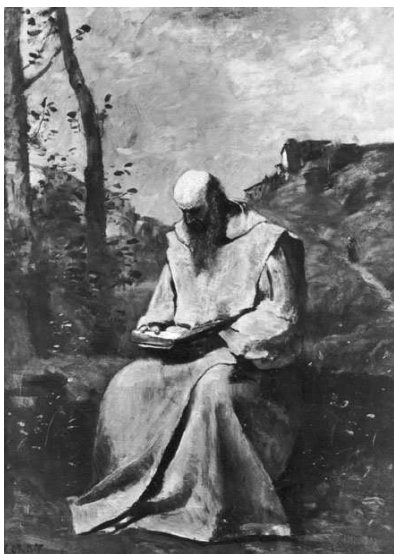
lectura smerită (Jean Baptiste Camille Corot, *Cititoarea*), lectura meditativă (Pierre Poillet, *Femeie tânără citind*), lectura dezinvoltă (Catherine Bédard, *Cititoare*) sau senzual-pasionată (Robert Delaunay, *Cititoarea*);

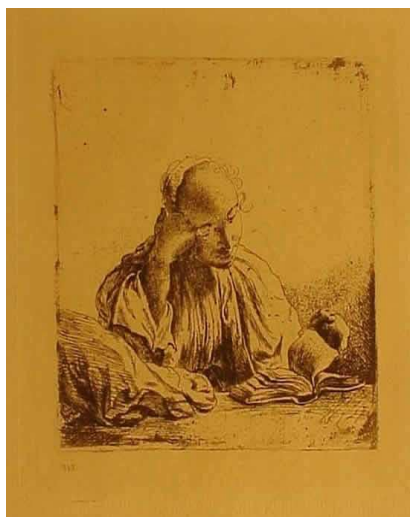
Pablo Picasso
(1881-1973)
Cap de femeie citind

Pablo Picasso
(1881-1973)
Fată citind o carte pe plajă

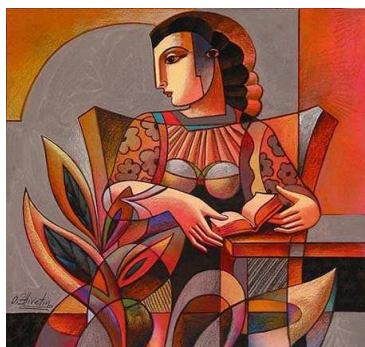

Jean Baptiste Camille Corot
(1796 – 1875)
Călugăr așezat citind

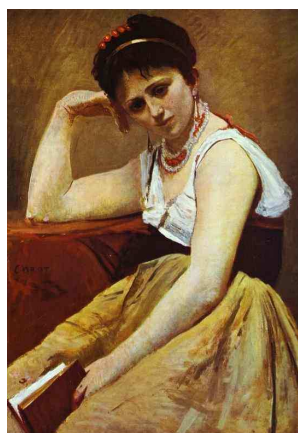

Rembrandt van Rijn
(1606 – 1669)
Femeie citind

lectura ca luare în posesie (Pablo Picasso, *Cap de femeie citind*), lectura ca adâncire (Pablo Picasso, *Cap de femeie citind*) sau lectura strădanie solitară (Jean Baptiste Camille Corot, *Călugăr așezat citind*);

Oleg Zhivetin
(1964 -)
Cititoarea de poezie

Jean Baptiste Camille Corot
(1796 – 1875)
Lectura întreruptă

Marion Janin
(1967 -)
Cititoarea și arborele

Leopold Batut
(1856-1902)
Gulliver

cititul prin răsfoire (Rembrandt van Rijn, *Femeie citind* și Michel de Montaigne, *Eseuri*) și lectura întreruptă (Oleg Zhivetin, *Cititoarea de poezie*; Jean Baptiste Camille Corot, *Lectura întreruptă*);

lectura ca intrare în vis (Marion Janin, *Cititoarea și arborele*) sau ca vis trăit (Leopold Batut, *Gulliver*);

lectura buimacă a lui Trăsnea (Ion Creangă, *Amintiri...*) și lectura abandonată, a lui Sandu (Anton Holban, *Ioana*); lectura lui Prâslea, formă de a menține spiritul treaz (*Prâslea cel voinic*), și lectura lui Dionis, prag spre un alt timp și spațiu (Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis*);

lectura-scufundare-în-*Fantasia*-și-cale-de-împăcare-cu-sine-și-cu-lumea (Michael Ende, *Poveste fără de sfârșit*); lectura-trăire-a- ceea-ce-a-rămas-netrăit (Luis Sepúlveda, *Bătrânul care citea romane de dragoste*); lectura-pretext-pentru-propriul-scenariu-imaginar, lectura-căutare-a-cărții-uitate, lectura-construcție-a-propriei-cărți...(Italo Calvino, *Într-o noapte de iarnă...*).

Cărți cu imagini ale cărții și cu povestiri ale lecturii

Există, mai întâi, realitatea complexă și diversă a cărții și a lecturii. Există, apoi, șirul re-prezentărilor artistice ale cărții și lecturii, cu particularitatea lor expresivă și neunică. Dar există și discursul despre carte și lectură, cu efortul lui de generalizare și reușitele lui incomplete.

Discursul despre carte și lectură a fost, în ultimele decenii, persistent, substanțial și plural. Mă refer la vizibilitatea lui în zona creației literare și la reliefurile dobândite în spațiul teoriei literaturii: două domenii autonome, topite, nu o dată, în texte uluitoare precum romanul cu cititori al lui Calvino, prozele cu biblioteci ale lui Borges, *Insula* lui Groșan sau fragmentul despre cartea de bucate din *Exuviile* Simonei Popescu.

Motivele focalizării teoretice asupra problematicei lecturii sunt cunoscute și se referă la nevoia de a încheia un parcurs reflexiv monodirecțional, interesat succesiv de autor (înscrierea textului în orizontul autorului: istoria literaturii, critica genetică), de text (descrierea textului: poetica, naratologia, stilistica) și de receptor (înscrierea textului în orizontul receptorului: teoriile lecturii).

În didactică, reflexele acestei preocupări s-au manifestat rapid și coerent prin adaptarea unor concluzii formulate de semiotica și fenomenologia lecturii și de teoriile „răspunsului cititorului”. Într-o variantă sintetică, rezultatele acestor valorizări sunt vizibile în teza ce instrumentează didactica lecturii: competența de lectură presupune orchestrarea cunoștințelor despre literatură cu o serie de capacități metacognitive, capabile să controleze și să corecteze actul lecturii; aceste capacități se dezvoltă: a) prin scenarii didactice complete și explicite, ce desfășoară momentul prelecturii, al primei lecturi și al relecturilor analitice și interpretative, și b) prin secvențe de reflecție, ce presupun reparcurgerea procesului lecturii și conștientizarea etapelor lui.

Există însă și o altă cale de acces spre competența de lectură, și ea constă în interpretarea atentă a textelor/ secvențelor de text în care cartea și lectura sunt trecute în imagine sau în poveste.

Din șirul operelor selectate în manualele actuale, două îmi par a fi relevante pentru acest demers. Mă gândesc la *Sărmanul Dionis* de Mihai Eminescu și la *Cartea de bucate* de Simona Popescu.

Într-un desen didactic succint, relectura și interpretarea ambelor texte ar presupune: a) circumscrierea detaliată a imaginii cărții – manuscrisul de zodii și cartea de bucate – și b) evidențierea etapelor lecturii, la Eminescu, sau a tipului de lectură, în cazul celui de-al doilea text. Ca tehnică, aș opta pentru regruparea semnelor, fie pe orizontala momentelor lecturii lui Dionis (model impus de structura narativă a nuvelei eminesciene), fie pe verticala caracteristicilor cărții de bucate și ale lumii ei de infern sau purgatoriu (model impus de tiparul predominant descriptiv al fragmentului din Simona Popescu).

Nu desfășor aici demersurile interpretative. Sugerez doar că *Sărmanul Dionis* poate fi citit integral ca poveste a unei lecturi ezoterice; o perspectivă interpretativă complementară cu perspectivele canonizate (transfigurare a unor teze filosofice sau a unor topoi romantici), Sugerez, de asemenea, că fragmentul din *Exuvii* poate fi citit ca ilustrare a modului în care un text non-literar poate fi supus unei lecturi estetice; o perspectivă ce include la rândul ei alte parcursuri interpretative (experiența esențială a primei lecturi sau viziunea asupra coexistenței contrariilor în adevăratele cărți ale imaginarului) și care este complementară cu analizele ce valorizează imaginea copilului sau viziunea despre „arta” culinară.

Fără îndoială, reprezentările cărții și ale lecturii nu pot constitui decât arareori substanța orelor de literatură. Ele sunt însă „memorabile”, ca toate imaginile, și semnificative, ca toate semnele ce compun operele; și asta chiar și atunci când nu e vorba de carte, ci de ziar sau de scrisoare, și chiar și atunci când cititul este împiedicat, fugărit sau mimat.

